

SBORNÍK DOKUMENTŮ Z LET 1988-1989

k devadesátinám

KARDINÁLA FRANTIŠKA TOMÁŠKA

Knihovna Křesťanských obzorů svazek č. 10

Stanovisko k 31 bodové petici moravských katolíků .

V Praze 4. ledna 1988

Není žádným tajemstvím, že na moje vícekrát podané žádosti na příslušná místa státní správy v záležitostech hlavních požadavků Církve u nás, dosud jsem nedostal žádnou odpověď.

Poněvadž naprostá většina členů Církve jste vy věřící, proto je velmi vážnou povinností Vašeho svědomí, aby byl slyšen na příslušných místech váš hlas: Podněty katolíků k řešení situace věřících občanů v ČSSR s 31 body návrhů, jak je třeba řešit současné problémy, které existují mezi státem a Římskokatolickou Církví.

Rozšiřování a podepisování uvedené petice je v souladu s naší ústavou a ostatními našimi platnými právními předpisy a jsou o ní informovány státní a stranické orgány.

Velmi důrazně připomínám, že zbabělost a strach jsou nedůstojné opravdového křesťana.

V tom duchu jsem s Vámi a z plna srdce Vám žehnám

Váš František kard. Tomášek
Arcibiskup pražský
a metropolita český.

Dva dopisy o náboženské svobodě

KATOLICKÝM VĚŘÍCÍM V ČESKOSLOVENSKU.

Milovaní bratři a sestry,
posílám vám srdečný pozdrav v den sv. Vojtěcha, mého slavného předchůdce na pražském biskupském stolci. Před 1000 lety patřili do jeho pastýřské péče Češi, Moravané, Slezané i Slováci. Od té doby vznikly na tomto rozsáhlém území další diecéze, ale dnes jsou téměř všechny bez biskupů.

Mnozí z nás ze všech koutů naší republiky se setkali se mnou při různých příležitostech. Projevy srdečné přichylnosti ukázaly mně i komukoliv, jak pevným poutem lásky jsme spojeni v našem Pánu Ježíši Kristu. V posledních měsících jste mi poskytli neobyčejně přesvědčivý důkaz své důvěry v podobě více než půl milionů podpisů pod petici, kterou jsem podpořil. Považuji to za zmocnění stát se vaším mluvčím, když žádáte, aby u nás došlo k nápravě vztahu státu k církvi a k věřícím. V tom smyslu jsem zformuloval stanovisko, které posílám vládě ČSSR k rukám jejího předsedy Lubomíra Štrougala.

Mám radostnou povinnost poděkovat všem, kteří jste petici podepsali nebo podepsat chtěli a nemohli, neboť podepisování probíhalo improvizovaně a s obtížemi. Zvláštní dík si zaslouží ti, kteří při tom obětavě pomáhali. Mile mne překvapili upřímné sympatie mnoha spoluobčanů nekatolíků; pochopili, že nám nejde jen o vlastní výhody. Svoboda je nedělitelná, přejeme ji všem jiným jako sobě.

Váhu vašich podpisů zvětšuje strádání pro víru a církve, které sotva koho z vás v minulých desetiletích nepostihlo. Odpouštění je křesťanská

povinnost, nebylo by však spravedlivé nevzpomenout při této příležitosti s úctou zvláště těch, kteří složili těžší daň věrnosti Kristu ztrátou svobody, ba i života. S kněžími a biskupy, s řeholníky a řeholnicemi to byli i mnozí laici.

Dík a obdiv si zasloužíte vy všichni, kteří jste se odvážili pokračovat nevěřejně v aktivitě neoddělitelné od plného křesťanského života, avšak státní mocí pronásledované. Myslím na rodiče a další, předávající dětem a mládeži poučení o víře; na pečovatele o nemocné i po duchovní stránce; na vychovatele a šířitele náboženské literatury; na řeholní společenství, na kněze i laiky, soukromně doplňující okleštěnou pastorační a na mnohé další.

Ať veřejně a nebo v soukromí, stále jsme jedna Kristova církev. Mluvit o oficiální církvi a o druhé, politicky zaměřené "tajné církvi", je fikce.

Hájitosti ozřejmily další věc, kterou vám chci položit na srdce. Je to odpovědnost vás laiků za církev. Po léta jsem mluvil za vás téměř marně. Byl jsem označen za "generála bez vojska." Proto bylo třeba, abyste promluvíli vy. Nejsme vojsko a nebojujeme o moc. Ale povinnost hájit se proti nespravedlnosti je jeden ze základních kamenů mravnosti. I náš Pán se před soudem hájil proti falešnému obyčinnému a ohradil proti políčku.

Je správné, když jako občané uplatňujeme svá práva vůči světské moci. To však není všechno, co máte možnost dělat. Je třeba ujmít se svých práv i fakticky. Litera zákonu sice velkdukuje náboženský život katolíků. Přesto je nám upíráno mnohé, co nezakazuje zákon, ale mimo zákonnou kompetenci lidé pověřeni veřejnou správou. Ale v každém právním státě platí zásada: všechno, co není zakázáno, je povoleno - rozumí se zákonem, ne něčí libovůlí. Nebojte se tedy například uskutečňovat plný církevní život v duchu Druhého vatikánského koncilu, ve farnostech i mimo ně. Na vás je také, abyste byli oporou kněží, kteří se po minulých zkušenostech obávají ztráty možnosti sloužit vám veřejně. Nebojte se působit na mládež a děti - zvláště nyní, kdy se už veřejně vyslovují obavy o jejich mravní profil.

V podání vládě ČSSR tlumočím váš požadavek zásadní změny postoje státu k církvi a věřícím, zejména, že se nespokojíte s malými ústupky z milosti, místo respektování práv a mezinárodních závazků. Je třeba dosáhnout takového řešení, které by zabránilo vnějšování státu do vnitřního života církve: tak chápu požadavek: odlučky církve od státu, obsažený v petici. Navrhuji zahájení vážného dialogu o celkovém stavu věcí a to se skutečnými zástupci, církve, kterým důvěřujeme.

Uvědomil jsem si, že i já mám vůči vám povinnost, která nestrpí odkladu. Stále ještě se dovídám o postihování, šikanování, zastrašování nebo diskriminování kněží a laiků i jejich dětí. Kdyby takové jednání pokračovalo, byť i jen na nejnižších stupních moci, bylo by to špatným předznamenáním dialogu. Bylo by to také neblahé, kdyby věřící žili s vědomím, že se jich vlastní církev nesmí nebo nechce zastat.

Proto jsem se nabídl poskytnout pomoc, kdykoliv dojde k porušení spravedlnosti v souvislosti s vírou nebo církvi. Když se někdo nemůže práva normální cestou nebo s pomocí vlastních církevních pastýřů, má možnost obrátit se přímo na mne. S pomocí příslušných odborníků se budu snažit zasáhnout v jeho prospěch. Je zapotřebí, aby zcela vymizely ústrky vůči věřícím občanům! Uvítám všechny dobré zprávy o případech vyřešených přímo úřady.

Bratři a sestry, v této důležité chvíli našich dějin spojme odvahu, naději s trpělivostí, pravdivost s láskou. Pán vám žehnej.

Váš

23. dubna 1988

František kardinál Tomášek
arcibiskup pražský.

VLÁDĚ ČSSR

Vláda Československé socialistické republiky
k rukám předsedy Lubomíra Štrougala
Nábřeží kapitána Jaroše 4, Praha 1

Vážený pane ministerský předsedo,
považuji za svou povinnost sdělit Vám a Vaším prostřednictvím členům Vaší vlády své stanovisko k událostem prvních měsíců tohoto roku, které se dotýkají vztahu katolické církve a státu. Musím se ohradit proti způsobu, jakým na ně reagovali někteří veřejní činitelé a sdělovací prostředky. Chcít také osvětlit pravý význam těchto událostí v širších souvislostech a poukázat na nutnost vyvodit z nich správné důsledky.

Dne 1. ledna 1988 bylo zahájeno podepisování petice nadepsané „podněty katolíků k řešení situace věřících občanů.“ Ústava našeho státu zaručuje občanům právo podávat petice a dostávat na ně odpovědi. Iniciátor petice, katolický laik, navíc její podepisování předem oznámil Generální prokuratuře sdělením ze dne 7. 12. 1987. Obdobně informoval o svém úmyslu Vás, pane předsedo vlády, a další vysoké činitele dopisem ze dne 20. 12. 1987. K němu přiložil text petice a také výzvu věřícím, obsahující výslovně její hlavní záměr: „docílení zásadního obrátu ve vztahu státu k církvi.“

Tato akce vyšla z katolického lidu. Uvítal jsem ji a podpořil také proto, že moje mnohaleté zkušenosti úsilí o normálnější život církve a věřících u nás nepřineslo téměř žádné výsledky. Moje četná podání odpovědným státním činitelům zůstala bez odpovědi.

Žádný orgán petici nezakázal. Dověděl jsem se však o mnoha pokusech potlačit její podepisování zastrašováním. Byla také rozpoutána dezinformační kampaň proti jejím autorům a signatářům i proti mé osobě. Sdělovací prostředky se neostýchaly používat slovník padesátých let. U věřících a nejen u nich, zbudila tato kampaň oprávněné rozhořčení. Naopak petice si získala takový souhlas, že se do dnešního dne u nás sešlo přes půl milionů podpisů. Taková je pravda o petici.

Její pravý smysl je možné pochopit jen v historické souvislosti. Petice je dosud nejmohutnější a nejzřetelnější, ale zdaleka ne první projev mínění a vůle našich věřících. Po čtyři desetiletí dává katolický lid různými způsoby najevo svůj nesouhlas s církevní politikou státu. Ta byla koncipována v duchu tehdy vládnoucí ideologie stalinismu. Dosud nebyla zásadně revidována. Její represivní a nespravedlivý charakter zakusili miliony věřících a jejich děti v podobě různého šikanování a diskriminačních zásahů v oblasti povolání, vzdělání atd. Velmi mnozí z nich, zvláště řeholní osoby, kněží a biskupové, ale i četní laici zaplatili svou věrnost životu podle víry a duchovnímu poslání dokonce léty ztrávenými v internaci, v pracovních táborech, ve vězeních, někteří i ztrátou života. Náboženská praxe, dokud byla vyloučena z úzkého rámce povolené pastorace - řeholní společnosti, náboženská literatura a mnoho jiného - pokračovala nevěřejně a byla tvrdě postihována právě proto, že byla mlčenlivým prostředkem proti plánovité likvidaci víry a církve. Při sebemenším uvolnění ukázali věřící tutéž vůli nenechat víru odumřít, a to tím, že přestali tajit svou aktivitu, pokud začala být tolerována. Konečně v posledních letech začalo přibývat i výslovných projevů v podobě petic a stížností.

Pokojná manifestace věřících, modlících se na náměstí v Bratislavě dne 25. března 1988, proti níž Bezpečnost bezdůvodně uplatnila drastické násilí, je spolu s masovou podporou petice jen pokračováním neutuchající snahy věřících o svobodu víry a církve. Zároveň se tu ozřejmilo, že vztah státu k církvi se ocitl v krizi. Dosavadní církevní politika může pokračovat jen za cenu násilí. Násilí ovšem krizi neřeší, ale prohlubuje. Katolíci jsou si vědomi svých práv, budou je dále požadovat a jsou odhodláni přinášet oběti.

Katolický lid z Čech, Moravy i Slovenska už dříve mnoha způsoby a nyní statisíce podpisů, které zastupují miliony dalších katolíků, projevil mně svou plnou důvěru. Tento morální mandát mne nejen opravňuje, ale přímo zavazuje k tomu, abych nemlčel. Proto jménem našich katolických věřících latinského i řeckého původu prohlášu: Žádáme změnu postoje státu k církvi. Raději jít cestou konfrontace, ale dialogu.

Jsem přesvědčen, že v nynějším stavu v naší společnosti je to nejen rozumné a správné, ale zcela nutné. Naše veřejnost je stále citlivější na p příkoří vůči komukoliv. Světová veřejnost sleduje velmi pozorně, jak se

dodržují nebo pošlapávají základní lidská práva, včetně náboženských, která jsou zaručena též řadou mezinárodních dohod. Tato práva není možné upírat ani našim věřícím. Není možné považovat je za občany s omezenými právy a za církev za skupinu, kterou je zapotřebí držet pod zvláštní „státním dozorem“ podepřeným sankcí trestního zákona. Není možné pod heslem „uspokojování náboženských potřeb“ zvenčí diktovat obsah a rozsah křesťanského života a ignorovat názor křesťanů samotných. Není možné, aby se státní moc vměšovala do vnitřních záležitostí církve. Není možné trpět zasahování nejhrůznějších veřejných činitelů do soukromí věřících.

Tento dosavadní stav společnost destabilizuje a nikomu neprospívá. Je nejvyšší čas situaci řešit. Toho se nedosáhne jednostranným diktátem, ale společně dialogem. Tím rozumím jednání dvou partnerů, kteří se vzájemně respektují a mají upřímnou vůli dospět k seriózní dohodě.

Partnerem za katolickou církev je především Svatý stolec a to v nejzávažnějších záležitostech. V ostatních věcech je partnerem domácí církev. Za ni ovšem nemohou jednat lidé, kteří nemají důvěru ani Sv. stolce ani věřícího lidu. Zejména církevně zakázané sdružení „Pacem i teris“ je pro vztah církve a státu faktor výslovně negativní. Katolický lid dal nejednou jasně najevo, kdo je jeho pravý mluvčí.

K vlastnímu jednání mohu prohlásit toto: Církev nestojí o privilegia. Přeje všem náboženským společnostem a všem občanům bez rozdílu přesvědčení svobodu k rozvíjení toho, co potřebují a na co mají právo. Církev potřebuje pouze prostor pro naplňování celého svého duchovního poslání a pro službu lásky všem lidem i společnosti. Věřící nemají mít místo ve společnosti jen jako pracovní síly, ale jako rovnoprávní občané. Tato země je jejich vlastí, cítí se za ni zodpovědná a víra je rozhodně neodvádí od poctivého postoje ke společnému dobru.

Jsme připraveni ke společnému dialogu o zásadním řešení postavení církve v našem státě. Jsme ochotni odpouštět minulá bezpráví, avšak nehodláme být mlčením spoluvinní na bezpráví vůči nám, našim dětem a vnoučkům. Samozřejmě uvítáme každý příznivý počín, nyní především zaplnění katastrofálního prázdna na hierarchické úrovni. Ale ani plný stav diecezních a světících biskupů ještě neznamená, že budou moci plně vykonávat svou duchovní službu, dokud zůstává menší stav.

Katolický lid ode mne právem očekává nejen slovo, ale i činy. Proto jsem se rozhodl k prvnímu kroku směrem k dialogu. Vážné jednání nelze vést bez důkladné přípravy. Pro stát ji obstarávají jeho experti. Církev potřebuje mít své experty. Proto jsem požádal členy církve s příslušnou kvalifikací, aby se ujali úkolu všestranně rozpracovávat danou problematiku.

Doufám, že jsem v podstatě splnil úkol, který mi světil katolický lid naší republiky, tlumočit jeho přání po nápravě vztahu státu k církvi. Očekávám vaši odpověď s nadějí a seznáním s ní naše věřící.

Přeji vám, pane předsedo vlády, do nového období působení na tak odpovědném místě zdar při úsilí o pokojné spolužití všech občanů v našem společném státě. V tomto smyslu, jak nás učí naše víra, Vám vyprošuji osobně já i naši věřící, kněží a řeholní osoby pokoj a dobro od Boha, Otce všech lidí.

František kardinál Tomášek
arcibiskup pražský

V Praze, na svátek sv. Vojtěcha, 23.4.1988
Na vědomí: Svatému otci Janu Pavlu II.
Ordinariátům diecézí v ČSSR

POZDRAV VĚŘÍCÍM K SVÁTKU SVATEHO VÁCLAVA.

Bratři a sestry! - Dnes ve svátek sv. Václava vděčně vzpomínáme, že kníže sv. Václav je především světec a mučedník, hlavní patron českého národa. Jeho postava je zároveň živým symbolem naší národní svébytnosti a také symbolem české státnosti.

Proto si o letošních oslavách jeho svátku - zvláště poutí k jeho hrobu v pražské katedrále v neděli 2. října - připomeneme i blížíící se významné výročí našich novodobých dějin, 70 let od vzniku samostatné Československé republiky.

Církev není lhotejná ke společenskému dení. Být dobrým křesťanem, to znamená víc, než být jen zbožným a slušným člověkem v soukromém životě. Být solí země a světlem světa, to znamená také nést odpovědnost v životě občanském a národním, nestarat se jen o sebe, ale mít na zřeteli dobro celku.

Druhý vatikánský koncil promluvil o službě církve současnému světu a zejména o úloze laiků na tomto poli, jasnými slovy. V konstituci *Radost a nádeje* čteme: „vlastní poslání, které Kristus své církvi svěřil, není sice rázu politického, hospodářského nebo sociálního; cíl, který jí vykřil, je rázu náboženského. Přesto však právě proto z tohoto náboženského poslání vyplývají úkoly, světlo a síly, které mohou sloužit k vybudování lidské společnosti podle Božího zákona..... Síla, kterou je církev schopna vlévat dnešní lidské společnosti, záleží v oné víře a lásce, které byly uvedeny v život a nikoli v zevnější nadvládě, vykonávané čistě lidskými prostředky. Protože se církev kroně toho svým posláním a svou podstatou neváže na žádnou určitou formu lidské kultury nebo politiky, hospodářský nebo politický systém, může být pro tuto svou všeobecnost tesným pojítkem mezi různými lidskými společenstvími a národy, pokud ovšem budou ji důvěřovat a skutečně uznávat její opravdovou svobodu, nutnou k plnění tohoto jejího poslání... Církev siⁿⁱ vroucněji nežádá, než aby mohla sloužit pro dobro všech a rozvíjet se svobodně pod jakoukoli vládou, která uznává základní práva osoby i rodiny a požadavky obecného blaha“ (*Radost a nádeje*, 42).

V tomto duchu chceme i my, katoličtí věřící z Československa, pracovat pro dobro celé společnosti, obhacovat její duchovní a mravní život o nezastupitelné hodnoty křesťanství, pomáhat při uzdravení bolestných a znepekujících společenských jevů a přispívat k porozumění mezi lidmi různých přesvědčení. Usilujme o čistý dialog a čestný s představiteli státu o možnostech plnějšího rozvinutí života církve v nových podmínkách a tím i o prohloubení její služby celku společnosti.

Pozdravuji Vás všechny k svátku našeho patrona sv. Václava v prvním roce velikého díla desetiletí mravní a duchovní obnovy národa. Na přímluvu všech nebeských ochránců naší vlasti vyprošuji vám i celému národu a celé zemi požehnání.

Váš

František kardinál Tomášek
arcibiskup pražský
a primas český.

Dva dopisy o občanské svobodě.

VLADĚ ČSSR DO RUKOU PŘEDSEDY L. ADAMCE.

Vážený pane ministerský předsedo,

chtěl bych vyjádřit za sebe i za katolický lid radost z toho, že i Československo se připojilo k závěrům následné helsinské konference ve Vídni, uzavřené v minulých dnech. Dohody tam podepsané budou mít hospodářský a politický význam nejen pro náš stát, ale i pro významnou část světa, což vřele vítám.

Se zvláštní pozorností bereme na vědomí ty části dohod, které konkretizují závazky účastnických států - včetně ČSSR - ohledně občanských svobod a v jejich rámci výslovně i právo na plný rozvoj náboženského života věřících občanů i církví. Přišel čas, aby skončilo období nerovno právnosti. Očekáváme, že důkladná reforma československého práva svědomitě uplatní závazky přijaté v Helsinkách a ve Vídni. Pro vztah věřících lidí k státu, bude ještě důležitější, aby mocenskými útvary byly

poctivě respektovány.

V této souvislosti musím s politováním konstatovat, že zákroky bezpečnosti proti pokojným shromážděním v Praze 17. ledna a v dalších dnech silně strásly důvěrou věřících lidí stejně jako velké části obyvatelstva. Drsné násilí nemůže udusit oprávněnou touhu občanů žít v takovém prostoru svobody, jakým se stal samozřejmě ve 20. století. Obávám se, že potlačování dialogu občanů s vládou vyprovokuje konfrontaci na škodu všech.

Ve jménu evangelia Kristova, z něhož vyrostla naše národní i evropská kultura, Vás naléhavě žádám: nastupte cestu upřímného dialogu státu s církví i všemi občany a to hned!

S projevem úcty

František kard. Tomášek
arcibiskup pražský

Praha 20. ledna 1989

VLÁDĚ ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

DO RUKOU PŘEDSEDY LADISLAVA ADAMCE

V Praze dne 21. ledna 1989.

Vážený pane ministerský předsedo!

V souvislosti s občanskými projevy v posledních dnech na Václavském náměstí v Praze a s jejich potlačením ze strany policejních orgánů obracuji se na mne věřící občane se žádostí, abych k těmto skutečnostem vyslovil své stanovisko a pokusil se ze své strany přispět k uklidnění rozbourané hladiny občanstva i státních orgánů. Považuji proto za svou povinnost jako občan státu a představitel katolické církve a podat Vám toto své sdělení a žádost:

Není pravdou, že by manifestační projevy občanů na Václavském náměstí v posledních dnech byly vyprovokovány zahraničními sdělovacími prostředky a že by účastníci těchto projevů neukázněni a svedeni občane, nýbrž je pravdou, že příčiny těchto skutečností je třeba hledat v nedostatečném vedení státu v minulých desetiletích. Není třeba znovu opakovat všechny ty události minulé doby, které prokázaly, že československý občan nectší se plné svobodě a je zámerně režimem manipulován, aby slepě a v rozporu s lidskou důstojností činil jen to, co je mu výslovně dovoleno nebo přikázáno a nečinil si nároky na to, co náleží do obsahu jeho lidské podstaty. Jestliže v minulých dnech naši občane chtěli využít příležitosti k výročí Jana Palacha, který obětoval svůj život v přesvědčení, že naši občane si uvedomí cenu lidské svobody, pak pokojné uctění památky tohoto mladého milovníka a obránce svobody, pak pokojná manifestace jen vyjadřuje skutečné smýšlení našeho lidu a jeho touhu po plné svobodě. Jestliže orgány bezpečnosti použily proti těmto projevům svobodomilovných občanů hrubé síly, jednaly nejen proti našemu stávajícímu právnímu řádu, ale i proti lidskosti vůbec. Bezpečnostní orgány tak překročily meze své pravomoci a navíc ohrozily postavení našeho státu vnitřně i zahraničně.

Obracím se proto, pane ministerský předsedo, na Vás, jakožto na vrcholného představitele našeho státu, a státní exekutivy, s naléhavou žádostí, abyste zasáhl svou mocí a usmířil bezpečnostní složky státu tak, aby se zřekly násilných zásahů do svobodných projevů řádných občanů a poskytly více sluchu oprávněným požadavkům lidu. Odstranění hospodářských nedostatků v naší zemi předpokládá vysokou angažovanost občanů a ta je nemožná bez sociální a právní jistoty a bez zlepšení morálního vztahu v zemi. Domnívám se, že jako představitel církve, která již skoro po dvě tisíciletí nabývala v těchto otázkách zkušenosti a seznámila se s mentalitou člověka a národa, mám určitou kompetenci pro vyjádření objektivního stanoviska.

František kardinál Tomášek
arcibiskup pražský.

POSELSTVÍ ARCIBISKUPŮM A BISKUPŮM DIECÉZÍ SPOJENÝCH ÚCTOU K SV. VOJTĚ-
CHOVI.

Nejmilejší bratři !

Bliží se milénium mučednické smrti sv. Vojtecha (23.4.1997). Věřící českých a moravských diecézí se na toto jubileum připravují Desetiletím duchovní obnovy národa.

Význam tohoto pražského biskupa však přesahuje hranice jeho rodné země. Jeho osobnost podstatně souvisí s počátky křesťanské kultury ve více zemích střední Evropy.

V Maďarsku sv. Vojtech upovnil ve víře krále Štěpána, ve východním Prusku našel mučednickou smrt; jeho hrob v Hnězdně se stal základním kamenem prvního polského arcibiskupství a v jistém smyslu i nezávislosti polského státu. Sv. Vojtech byl ovlivněn i řeckým opatem Nilem a přál i slovanské liturgii; proto ve své osobě spojuje kulturu křesťanského Východu s kulturou Západu, zejména Německa, kde se vzdělával, Itálie, kde pobýval a Francie, kam putoval k hrobům světců. Z uherských klášterů, budovaných pod patronací Vojtecha druhá Radla, směřovaly misijní cesty na Rus. Vládcům své doby, zejména císaři, vnukal sv. Vojtech myšlenku jednoty Evropy na křesťanském základě. Svě přesvědčení šířit křesťanství jen pokojnou cestou zpečetil vlastní krví.

Hnězdně, Ostrihom, Praha, Magdeburg, Cáchy, Řezno, Verona, Ravenna, Monte Cassino, Řím a další místa posvěcená sv. Vojtechem či úctou k němu tvoří jakoby pilíře mostu, spojujícího celou Evropu. Budujme vytrvale tento most svými modlitbami a jinými projevy duchovní vzájemnosti !

Proto Vás nejmilejší bratři, vyzývám, abychom na cestě k miléniu sv. Vojtecha každoročně o vigílii svátku tohoto světce vytvořili most modliteb. Modleme se za duchovní a mravní obnovu našich národů, za prohlubování všech lidských práv. Kéž sv. Vojtech, symbol duchovní jednoty národů střední Evropy, která spočívá především v našem společném křesťanském dědictví, se stane patronem našich snah prohlubovat tuto jednotu a budovat civilizaci lásky.!

Rovněž Vás prosím, nejmilejší bratři, abyste biskupy, kněze i laiky, kteří zvláště živě chápou osobu sv. Vojtecha jako výzvu pro naši dobu, povzbudili k myšlence vytvořit krůh přátel sv. Vojtecha. Posláním kruhu by bylo podporovat službu křesťanů národům střední Evropy na poli kulturním, výchovném, sociálním a charitativním, vzájemně si sdílet zkušenosti a přispívat tak k míru a porozumění mezi národy v celé Evropě.

Prosím Vás, nejmilejší bratři, abyste s tímto podněty seznámili své kněze a věřící. Jako nástupce sv. Vojtecha Vám posílám pozdrav lásky a pokoje.

V Praze 25.1.1989.

František kardinál Tomášek
arcibiskup pražský
a primas český.

Tento dopis byl odeslán církevními představitelům všech míst zmíněných v textu a na vedení Svátému Otci, předsedovi Rady evropských biskupských konferencí a předsedovi hnutí Pax Christi.

- o - o - o - o - o - o - o - o - o -

Vyjádření k sdružení katolických laiků s názvem Pokoj na zemi:

Souhlasím s touto iniciativou, neboť je ve smyslu výzvy Kristovy:
"Budete o mně vydávat svědectví!"

Pozdravuje a žehná

František kardinál Tomášek - 22. října 1988.